

Kohtuasi C-357/24

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

16. mai 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem kaubanduskohus, Horvaatia Vabariik)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

3. mai 2024

Hageja:

Freistaat Bayern

Kostja:

Euroherc osiguranje d.d.

I. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu nimi

Eelotsusetaotluse esitanud kohus: Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem kaubanduskohus, Horvaatia Vabariik)

[...]

II. Põhikohtuasja pooled

Hageja: Freistaat Bayern, [...] Augsburg, Saksamaa Liitvabariik, [...]

[...]

Kostja: Euroherc osiguranje d.d.,] Zagreb [...]

III. Põhikohtuasja vaidluse ese ja olulised faktilised asjaolud

- 1 Vaidluse ese on hageja nõue, et kostja hüvitaks talle kahju, mida hageja kandis, kui maksis oma töötajale (isikule X) välja haigushüvitise kolme töövõimetusperioodi eest 21. aprillist 2015 kuni 21. maini 2015, 16. veebruarist 2016 kuni 15. aprillini 2016 ja 8. novembrist 2016 kuni 5. jaanuarini 2017. Nende töövõimetusperioodide eest välja makstud hüvitise summa oli kokku 28 825,83 eurot.
- 2 Isikut X raviti Saksamaal pärast seda, kui ta sai vigastada liiklusõnnetuses, mis toimus 18. aprillil 2015 Šibenikis (Horvaatia). Liiklusõnnetuses osalesid jalgratas ja sõiduauto. Jalgratast juhtis isik X, hageja töötaja, sõiduautot aga juhtis isik Y, kostja poolt kindlustatud isik. Tegemist on kohustusliku liikluskindlustusega.
- 3 Isik Y on tunnustatud süüdi õigusrikkumises, kuid menetluse praeguses staadiumis on tema ainuvastutus liiklusõnnetuse põhjustamise eest endiselt vaieldav, sest kostja väidab, et õnnetuse toimumisele aitas kaasa ka isik X, hageja töötaja.
- 4 Pärast liiklusõnnetust maksis kostja isikule X kokkuleppemenetluse raames liiklusõnnetusega tekitatud tegeliku kahju eest hüvitist, mis hõlmas mittevaralise kahju hüvitamist, kolmandate isikute pakutud abi ja hooldust, varalise kahju hüvitamist, muid kulusid ja menetluses kasutatud esindaja kulusid kogusummas 43 433,43 Horvaatia kuna ehk 5764,61 eurot.
- 5 Õiguslik alus, millele hageja oma nõudes toetub, on Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (edaspidi „määrus nr 883/2004“). Hageja leiab, et isiku X tööandjana on ta „pädev asutus“ määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti q alapunkti iv tähenduses, sest tegemist on hüvitisega, mis on ette nähtud artikli 3 lõikes 1, ja seega on haiguse tõttu väljamakstud hüvitis „haigushüvitis“ selle määruse artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses.
- 6 Hageja viitab määruse nr 883/2004 artikli 85 lõikele 1 ja väidab, et haigushüvitist välja makstes esindas ta oma töötaja huve kolmanda isiku suhtes (kostja ehk kahju eest vastutava isiku Y kindlustusandja suhtes) ja selliselt tuleks tema tegevust käesolevas menetluses käsitleda, sest tegemist on hüvitisega, mille isik X sai Saksamaa õigusaktide alusel seoses Horvaatias toimunud liiklusõnnetuse tagajärjel saadud vigastustega.
- 7 Seoses sellega viitab hageja Baieri seaduse töötasu maksmise kohta puhkepäevadel ja haiguse korral (Gesetz über die Zahlung des Arbeitsentgelts an Feiertagen und im Krankheitsfall) artikli 6 lõikele 1, mis [...] on sõnastatud järgmiselt: „Kui töötajal on seaduse kohaselt õigus nõuda kolmandalt isikult hüvitist töövõimetuse tõttu saamata jäänud tulu eest, läheb see õigus üle tööandjale ulatuses, milles tööandja on töötajale selle seaduse alusel jätkuvalt töötasu maksnud ning on tasunud tööandja poolt föderaalsele tööametile tasumisele kuuluvad sissemaksed, tööandja osad sotsiaalkindlustusmaksetest ja hoolduskindlustusest ning täiendavast pensioni- ja invaliidsuskindlustusest“.

- 8 Kostja ei ole haginõudega nõus ning väidab, et määrus nr 883/2004 ei saa olla kohaldatav kõnealuste faktiliste asjaolude juures, eelkõige seetõttu, et see reguleerib sotsiaalkindlustuse küsimuste kooskõlastamist, mitte aga sellise kaudse kahju hüvitamist, mida tööandja kandis oma töötajale haigushüvitise maksmisega, ja et hagejal ei ole pädeva asutuse staatust, vaid tegemist on lihtsalt asutusega, mis tegeleb sotsiaalkindlustusega.
- 9 Esimese astme kohus võttis arvesse kõik hageja väited määruse nr 883/2004 kohaldatavuse kohta käesolevas kohtuasjas, ent ei põhjendanud täpsemalt oma seisukohta, lükkas alusetutena tagasi kõik kostja väited ja rahuldab hagi (Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus) 21. oktoobri 2023. aasta otsus [...]).
- 10 Oma apellatsioonkaebuses esimese astme kohtu otsuse peale väidab kostja, et lahendamata on jäetud määruse nr 883/2004 kohaldamise õigsuse küsimus kindlakstehtud faktiliste asjaolude puhul. Seetõttu ei ole apellatsioonkaebust lahendav kohus kindel, kas hagejat saab käesolevas kohtuasjas lugeda pädevaks asutuseks määruse nr 883/2004 artikli 1 tähenduses ja kas haigushüvitise mõiste, mida on nimetatud artikli 3 lõike 1 punktis a, hõlmab ka hüvitist aja eest, mil töötaja oli töövõimetu teises liikmesriigis toimunud õnnetuses saadud vigastuste tõttu, seejuures ei ole tegemist tööõnnetuse ega kutsehaiguse ega nendega seotud hüvitisega (punkti f). Samuti ei ole apellatsioonkaebust lahendav kohus kindel, kas kostja võib olla isik, kes on kohustatud hüvitist tagasi maksma, sest ta on liikluskindlustuse andja.
- 11 Kui nendele küsimustele vastatakse jaatavalt, tekib küsimus määruse nr 883/2004 artikli 85 lõike 1 kohaldatavuse kohta. Nimelt ei sisalda Horvaatia materiaalõiguse normid kohustusliku liikluskindlustuse valdkonnas nn kaudset kahju, mida kannab kolmas isik kahjustatud isiku kantud kahju tagajärjel. Õigus saada sellise kahju eest hüvitist peab olema seaduses sõnaselgelt sätestatud ja ka siis on see õigus ette nähtud üksnes tervise-, pensioni- või invaliidsuskindlustusega tegelevale asutusele. Teisest küljest on töötajal õigus saada haigushüvitist, mida maksab tööandja või Hrvatski zavod za osiguranje (Horvaatia tervisekindlustusasutus) olenevalt töövõimetuse kestusest, sõltumata haiguse põhjusest, tööandjal aga ei ole õigust esitada hagi kahju eest vastutava isiku või tema kindlustusandja vastu. Kõnealuse hüvitise maksmise õiguslikuks aluseks haigusest tingitud ajutise töövõimetuse ajal on töötaja tööleping ja kohustuslik tervisekindlustus.

IV. Liikmesriigi õigusnormid ja kohtupraktika

- 12 Liikluskindlustuse seadus (Zakon o obveznim osiguranjima u prometu) (*Narodne novine* nr 151/05, 36/09, 75/09, 76/13 ja 152/14), mis kehtis kahjustava sündmuse toimumise ja põhikohtuasjas menetluse algatamise kuupäeval.

Artikkel 2

- „1. Kohustuslik liikluskindlustus on:

[...]¹ 2) sõiduki omaniku või kasutaja (edaspidi „omanik“) kindlustus seoses vastutusega kolmandatele isikutele tekitatud kahju eest (edaspidi „liikluskindlustus“).

Artikkel 3

„1. Käesoleva seaduse tähenduses on järgmisi mõisteid defineeritud järgmiselt [...]

8) „kahjustatud isik“ on isik, kes on kannatanud varalist ja/või isiklikku kahju ja kellel on õigus nõuda hüvitist käesoleva seaduse alusel [...]

Artikkel 11

„1. Kahjustatud isik võib käesoleva seaduse artikli 2 lõikes 1 ette nähtud kindlustuse alusel hüvitise saamiseks esitada nõude otse kohustatud kindlustusandjale“.

Artikkel 22

„1. Sõiduki omanik on kohustatud sõlmima kindlustuslepingu seoses kahjuga, mis võib tekkida kolmandatele isikutele sõiduki kasutamise tulemusel surma, vigastuse, tervisekahjustuse, hävimise või kahjustumise korral“.

Artikkel 27

„1. Kindlustusandja on kohustatud hüvitama tegeliku kahju, mida tervise-, pensioni- või invaliidsuskindlustuse andjad kandsid oma kindlustatu vastutuse raames ja kindlustuslepingus võetud kohustuste piires.

2. Tegelik kahju käesoleva artikli lõike 1 tähenduses on ravikulud ja muud vajalikud kulud, mis on kantud ravikindlustust puudutavate õigusnormide kohaselt, samuti kahjustatud isiku või tema pereliikmete pensioni või invaliidsustoetuse proportsionaalne summa“.

13 Kohustusliku tervisekindlustuse seadus (Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju) (*Narodne novine* nr 80/13 ja 137/13), mis kehtis kahjustava sündmuse toimumise ja põhikohtuasjas menetluse algatamise kuupäeval.

Artikkel 36

„1. Kohustuslikust ravikindlustusest tuleneva õiguse raames on kindlustatud isikutel õigus:

¹ sümbol „[...]“ tähendab, et teksti osa on ebavajalikuna välja jäetud

1) saada hüvitist ajutise töövõimetuse või töötamise takistuse korral tervishoiuteenuste kasutamise või muude käesoleva seaduse artiklis 39 nimetatud asjaolude tõttu (edaspidi „hüvitis“) [...]“.

Artikkel 39

„Kindlustatud isikul on õigus saada hüvitist seoses kohustusliku ravikindlustusega hõlmatud tervishoiuteenuste kasutamise või muudel käesolevas seaduses määratletud asjaoludel, kui:

1) ta on haiguse või vigastuste tõttu ajutiselt töövõimetu või kui ta paigutatakse raviks või uuringuteks meditsiinasutusse [...]“.

Artikkel 40

„Artikli 39 lõigetes 1 ja 2 nimetatud tervishoiuteenuste kasutamisega seotud hüvitised maksab kindlustatule oma vahenditest:

1) juriidiline või füüsiline isik – tööandja esimese 42 ajutise töövõimetuse päeva eest ja seni, kuni kindlustatud isik töötab kolmandas riigis, kuhu juriidiline või füüsiline isik on ta lähetanud, või kuni ta ise töötab kolmandas riigis [...]“.

Artikkel 41

„[...] 3. Käesoleva seaduse artikli 39 lõigetes 1 ja 2 nimetatud ajutise töövõimetuse perioodi eest makstava hüvitise arvutab ja maksab juriidiline või füüsiline isik – tööandja vastavalt alates ajutise töövõimetuse 43. päevast või kaheksandast päevast tingimusel, et tervisekindlustusasutus² on kohustatud makstud hüvitise tagasi maksuma 45 päeva jooksul alates tagasimaksetaotluse saamisest“.

Artikkel 136

„1. Tervisekindlustusasutus on kohustatud nõudma kindlustatud isiku haiguse, vigastuse või surma põhjustanud isikult tekkinud kahju hüvitamist.

2. Kahju eest, mida töötaja on käesoleva artikli lõikes 1 nimetatud juhtudel tervisekindlustusasutusele tekitanud kas töö käigus või seoses tööga, vastutab juriidiline või füüsiline isik – tööandja.

3. Tervisekindlustusasutus on kohustatud käesoleva artikli lõikes 2 nimetatud juhtudel nõudma kahjuhüvitist ka otse töötajalt, kui kahju on tekitatud tahtlikult või raske hooletuse tõttu.

² Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (Horvaatia tervisekindlustusasutus), kes kohustusliku tervisekindlustuse seaduse (Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju) artikli 3 kohaselt vastutab Horvaatia Vabariigis kohustusliku tervisekindlustuse eest.

4. Kui tervisekindlustusasutus nõuab kahju hüvitamist juriidiliselt isikult või füüsiliselt isikult ja töötajalt, vastutavad nad kahju eest solidaarselt“.

Artikkel 140

„Tervisekindlustusasutus on kohustatud nõudma käesoleva seaduse artiklis 136 ette nähtud juhtudel tekitatud kahju hüvitamist ka otse kindlustusandjalt, kelle juures isikud on kindlustatud seoses vastutusega kolmandatele isikutele tekitatud kahju eest, vastavalt selle riski kohustuslikku kindlustust käsitlevatele õigusnormidele“.

Artikkel 142

„Tervisekindlustusasutus on kohustatud nõudma hüvitist käesolevas seaduses ette nähtud juhtudel, sõltumata asjaolust, et kahju on tekkinud sellise hüvitise maksmisest, millele kindlustatud isikul on õigus kohustusliku ravikindlustuse vahenditest ehk riigieelarvest“.

Artikkel 143

„Hüvitis, mida tervisekindlustusasutusel on õigus nõuda käesoleva seaduse artiklites 135 ja 136 ning artiklites 138–142 nimetatud juhtudel, hõlmab ravikuluseid ja muid teenuseid ning tervisekindlustusasutuse makstud rahalisi hüvitisi ja muid hüvitisi“.

- 14 Vrhovni sud Republike Hrvatske (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) praeguses kohtupraktikas on selgelt väljendatud õiguslikku seisukohta, mille kohaselt ei ole ei tööandjal ega tema vastutuskindlustuse andjal õigust saada hüvitist töötaja ajutise töövõimetus korral, mis on tingitud tööõnnetusest. Selle kinnituseks on käesolevale eelotsusetaotlusele lisatud 18. märtsi 2014. aasta kohtuotsus [...]. Sellest otsusest nähtub, et tööandjatel ei ole õigust nõuda kahju eest vastutavalt isikult ega tema kindlustusandjalt hüvitist selle eest, mida tööandjad on oma töötajale maksnud vigastuste tõttu töölt puudunud aja eest. Sellist õigust ei ole tööandjatel ka juhul, kui tegemist on tööõnnetuse või kutsehaigusega. Sellist õigust ei ole ka tööandja kindlustusandjal, kuigi tööandjale on kehtestatud kohustus kindlustada end seoses vastutusega töötajate tööõnnetuste ja kutsehaiguste eest.

- 15 Selle kohtuotsuse asjakohane lõik kõlab järgmiselt:

„Tööandja, kes eespool nimetatud õigusnormide kohaselt³ maksab oma töötajale hüvitist aja eest, mil töötaja on tööst vabastatud kolmanda isiku (kahju põhjustaja) põhjustatud tööõnnetuse tõttu, ei ole hüvitamiskohustuse üldpõhimõtete kohaselt lepinguväline asutus, kes vastutab töötajale vigastuste tõttu tekitatud kahju eest,

³ Jutt käib tervisekindlustuse seadusest (Zakon o zdravstvenom osiguranju) (*Narodne novine* nr 75/93, 55/96 ja 1/97 – terviktekst, 109/07, 13/98, 88/98, 150/98, 10/99, 34/99, 69/00, 59/01, 82/01).

sest kahjustav tegevus ei olnud suunatud tema vastu. Olukorras, kus kahjustav tegevus oli suunatud ühe isiku vastu, aga kahjustava tegevuse tagajärjed puudutasid ka teist isikut, peab selleks, et sellel teisel isikul oleks õigus saada hüvitist, see õigus olema seaduses selgelt ette nähtud.

Makstes oma töötajale [...] hüvitist tööõnnetusest tingitud haiguspuhkuse aja eest, täitis hageja kindlustusandja [...] oma seadusest tulenevat kohustust, mis on ette nähtud ravikindlustuse seaduse (Zakon o zdravstvenom osiguranju) artiklites 51 ja 26.

Ravikindlustuse seaduse (Zakon o zdravstvenom osiguranju) üheski sättes ei ole ette nähtud, et tööandja saab tööõnnetuse tõttu töötajale makstud hüvitisi tagasi nõuda kahju eest vastutavalt isikult, samas kui selline õigus on kõnealuse seaduse artikli 85 lõike 1 kohaselt sõnaselgelt antud Horvaatia tervisekindlustusasutusele (Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje)“.

V. Eelotsusetaotluse põhistus

- 16 Seega olukorras, kus Horvaatia õigusnormides ei ole ette nähtud õigust saada hüvitist kaudse kahju eest, mida tööandja kannab oma töötajale töövõimetusperioodi eest hüvitise maksmise tõttu, tekib küsimus, kas määruse nr 883/2004 artikli 85 lõike 1 alusel võib Saksa tööandja oma töötaja õiguse üle võtta või isegi esitada otsese hüvitise nõude kolmandale isikule, käesoleval juhul kahjustava sündmuse toimumise ja tagajärgede eest vastutava isiku kindlustusandjale.
- 17 Euroopa Kohus on tõlgendanud nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 93 lõiget 1, mille sisu vastab määruse nr 883/2004 artikli 85 lõikele 1, kahes kohtuotsuses, C-397/96 ja C-428/92, eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates aga ei ole nendes kohtuotsustes vastatud küsimusele, kas võib asuda seisukohale, et tööandjal kui hüvitiste maksmise eest vastutaval asutusel on õigus saada hüvitist, kui liikmesriigis, kus kahju tekkis, ei saa kahjustatud isik sellist hüvitist nõuda, st selleks puudub õiguslik alus.
- 18 Praegu on Euroopa Kohtu menetluses kohtuasi C-7/24, milles Taani kohus palub oma eelotsusetaotluses tõlgendada määruse nr 883/2004 artikli 85 lõiget 1. Selle taotluse sisust, mis on avaldatud töödokumentina, nähtub, et selle taotluse põhikohtuasi on sarnane käesoleva taotluse põhikohtuasjaga. Oluline erinevus seisneb selles, et selle kohtuasja hagejad on Saksa avalik-õiguslikud pensionikindlustusasutused (seaduse kohaselt kohustatud sotsiaalkindlustusasutused), samas kui Horvaatia kohtus menetluses olevas kohtuasjas on hageja kahjustatud isiku tööandja. Kostja on Taani tsiviilkindlustusasutus sarnaselt Horvaatia kohtu menetluses oleva kohtuasjaga. Selles taotluses kerkib ka küsimus, kas selle liikmesriigi materiaalõiguse normid, kus kahju tekkis, võivad piirata kohustatud sotsiaalkindlustusasutuse tagasinõudeõigust juhul, kui sotsiaalkindlustushüvitised, mille tagasimaksmist taotletakse, ei ole identsed või vähemalt ei ole oma olemuselt võrreldavad

nõudega, mida kahjustatud isik võiks nende materiaalõiguse normide alusel nõuda (eelotsusetaotlus kohtuasjas C-7/24, punkt 58).

VI. Eelotsuse küsimus

Eeltoodut arvesse võttes kinnitab Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem kaubanduskohus, Horvaatia Vabariik) teise astme kohtuna käesolevas kohtuasjas ELL artikli 19 lõike 3 punkti b ja ELTL artikli 267 alusel, et Euroopa Liidu Kohtule tuleb esitada järgmine eelotsuse küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta artikli 85 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selleks, et tööandjal kui hüvitiste maksmise eest vastutaval asutusel oleks õigus esitada kahju hüvitama kohustatud kolmandale isikule või tema kindlustusandjale tagasimaksenõue seoses haigushüvitisega, mille tööandja maksis töötajale kahju tõttu, mis tekkis teise liikmesriigi territooriumil toimunud sündmuse tagajärjel, peab õiguslik alus sellise hüvitise nõudmiseks olema olemas liikmesriigis, kus kahju tekkis?

Zagreb, 3. aprill 2024

[...]

Lisad:

- esimese astme kohtu otsuse, apellatsioonkaebuse ja esimese astme kohtu toimiku oluliste osade koopiad
- 18. märtsi 2014. aasta kohtuotsuse Rev-x 1048/13–2 koopia

[...]